

प्रतिवेश पु० प्रत्यासन्नो वेशः प्रा०स० । प्रत्यासन्ने प्रतिवासि-
गृहे शब्दरत्ना० । प्रति+विश-आधारे चञ् वा दीर्घः ।
तत्कारणं ।

प्रतिवेशिन् लि० प्रत्यासन्नं विशति प्रति+विश-णिनि ।
प्रत्यासन्नगृहवासिनि स्त्रियां ङीप् “दृष्टिं हि प्रति
वेशिनि । क्षणमिहाप्यसङ्गृहे दास्यसि” सा०द० ।

प्रतिव्यूह पु० प्रतिकूपः व्यूहः प्रा०स० । वक्त्रव्यासस्य अति-
रूपे व्यूहे भा०भी० पू०स० ।

प्रतिशब्द पु० प्रतिकूपः शब्दः प्रा०स० । प्रतिध्वनौ शब्दाह-
रूपे शब्दजन्ये शब्दभेदे । प्रतिविम्बवादशब्दे दृश्यम् ।
प्रतिशयन न० प्रति+शो-भावे ल्युट् । प्रतिस्त्रापे अभीष्ट-
लाभाय प्रत्यादेशायया देवोद्देशेन स्नानभोजनादिवर्जन-
पूर्वकस्त्रापे (हत्यादेशोया) दृश्य० पू०स० ।

प्रतिशयित लि० प्रति+शो+क्त । प्रतिशयनकारिणि
प्रतिशासन न० प्रति+शास-भावे ल्युट् । श्रुत्यादेर्निष्कटस्य
नियोगे अमरः । [स्त्राते च लि०का० ।]

प्रतिश्रिष्ट लि० प्रति+शास-कर्मणि क्त । श्रौते २प्रत्या-
प्रतिश्या स्त्री प्रति+श्र-बा० करणे अङ् । प्रतिश्राये पी-
नसे रोगभेदे शब्दच० ।

प्रतिश्राय पु० प्रति+श्र-करणे चञ् । पीनसे रोगभेदे
तल्लक्षणदि सुष्ठोक्तं यथा
“अथातः प्रतिश्रायप्रतिषेधं व्याख्यास्यामः । नारी-
प्रसङ्गः शिरसोऽभितापो घृमो रजः शीतमतिप्रतापः ।
सन्धारणं मूलपुरीषयोश्च सद्यः प्रतिश्रायनिदानसक्तम् ।
चयकृता मूर्ध्नि नास्तादयः पृथक्समस्ताश्च तथैव शो-
णितम् । प्रकोपमाना विविधैः प्रकोपणैर्नृणां प्रतिश्रा-
यकरा भवन्ति हि । शिरोपुस्त्यं क्षवयोः प्रवर्त्तनं
तथाङ्गमर्दः परिहृष्टरोमता । उपद्रवाद्याप्यपरे पृथग्-
विधा नृणां प्रतिश्रायपुरःसराः स्मृताः । अानद्वा
पिहितानां तनुस्त्रावप्रवर्त्तिनी । गलताल्लोठशोषश्च
निस्तोदः शङ्खयोक्तया । स्त्रोपघातश्च भवेत्प्रतिश्रा-
येऽनिनात्मके । उष्णः सपीतकः स्त्रावो घ्राणात् स्वयति
पैत्तिके । कशोऽतिपाण्डुः सन्म्रो भवेत्तृष्णाभिपीडितः ।
सधूनं सङ्घातं वङ्गिं वमतीव च सानवः । कफः कफ-
क्षते घ्राणाच्छुक्लः शीतः स्त्रेन्मुक्तः । शृक्लावभासः शू-
नालो मवेद्गुग्गुरोऽस्यः । शिरोगन्धोऽप्यलूनां कण्डूय-
नमतीव च । भूत्वा भूत्वा प्रतिश्रायो योऽकस्मादिनि-
वर्त्तते ! सम्पको वाप्यपको वा स सर्वप्रभवः स्मृतः ।

विज्ञानि चैव सर्वेषां पीनसानां च सर्वजे । रक्तजे तु
प्रतिश्राये रक्ताक्षवः प्रवर्त्तते । तान्त्राक्ष्य भवेज्जन्तु
स्त्रोघातं प्रतीडितः । दुर्गन्धोऽप्यसवदनस्यया गन्धाक्ष-
वेत्ति च । मूर्च्छन्ति चाल्लक्ष्मणः श्वेताः कृष्णास्तथा-
ऽप्यपः । कभिर्मूर्ध्विकारेण सनानं चास्त्रं क्षल्यम् ।
प्रक्षिप्यति पुनर्नासा पुनश्च परिशुष्यति । सुष्ठुरानद्यते
चापि सुष्ठुर्विज्रियते तथा । निश्वासेऽप्यसदौर्गन्ध्यं तथा
गन्धाक्ष वेत्ति च । एवं दुष्टं प्रतिश्रायं जानीयात्कृष्ण-
साधनम् । सर्व एव प्रतिश्राया नरस्याप्रतिकारिणः ।
काशेन रोगजनना जायन्ते दुष्टपीनसाः । बाधिर्यमा-
न्यमप्राणं घोरांश्च नयनामयान् । कामाग्निसादृशोपांश्च
हृदाः कुर्वन्ति पीनसाः” ।

प्रतिश्रय पु० प्रतिश्रीयते प्रति+श्रि-आधारे अच् । श्रयगृहे
जटा० २सभायां श्रयाशये च मेदि० ४८६ हेमच० ।

प्रतिश्रव पु० प्रति+श्र-भावे अप् । स्त्रोकारे अमरः ।

प्रतिश्रवण न० प्रति+श्र-भावे ल्युट् । श्रवणीकारे । प्रति-
गतः श्रवणं कर्षम् अत्या०स० । श्रवणातुगते लि०
अस्य तत्पुरुषे अंवा० अन्तोदात्तता प्रतिगतं श्रवणं येन
प्रा०स० । तु न । [नृपभेदे भा०सा० ६५५० ।]

प्रतिश्रवस् पु० श्रोगोत्रप्रवरर्षिभेदे । श्रपरिच्छिन्नपुत्रलोभमसेनात्मजे
प्रतिश्रुत् स्त्री प्रतिकूपं श्रूयते श्रु-सम्प० बा०कर्मणि क्तिप् ।
प्रतिशब्दे प्रतिध्वनौ अमरः ।

प्रतिश्रुत्का स्त्री देयताभेदे यजु० २४।२२।२।६ [नौ च ।
प्रतिश्रुति स्त्री प्रति+श्र-भावे क्तिन् । श्रवणीकारे २प्रतिध्व-
प्रतिषिद्ध लि० प्रति+सिध-कर्मणि क्त । निषिद्धे

प्रतिषेध पु० प्रति+सिध-भावे चञ् । निषेधे ना कुट् इत्या-
दिना निवारणे “प्राधान्यं हि विधेयत्वं प्रतिषेधेऽप्रधानता”
मीमांसकका० । श्रवणीकारभेदे अथालङ्कारशब्दे ४००
दृश्यम् । श्रवणाभिधाने च । ल्युट् । प्रतिषेधेन तत्त्वैव न०

प्रतिषेधोपमा स्त्री “न जातु शक्तिरिन्दोस्ते सुखेन
प्रतिगर्जितम् । कलङ्किनी जडस्येति प्रतिषेधोपमेव सा ।
काव्यादौ उक्ते अथालङ्कारभेदे सादृश्यप्रतिषेधेन अधि-
कवैचित्त्रं प्रकटयति तथात्वमस्याः ।

प्रतिष्क पु० प्रति+स्कन्द-बा० ड पत्वम् । दूते शब्दरत्ना० [जटा०।
प्रतिष्कप पु० प्रति+कप-अच् वा० सुट् पत्वम् । चर्मरज्ज्वो
प्रतिष्कस पु० प्रति+कस-अच् वा० सुट् पत्वम् । चरे शब्दरत्ना०
प्रतिष्ठम् पु० प्रति+स्तम्भ-भावे चञ् पत्वम् । प्रतिवन्ने अमरः
शक्तिवारादित्वापादने “बाहुप्रतिष्ठम्भविष्ठमप्युः” रघुः